

נושא המחקר

נושא המחקר הוא התפיסות בקרב נשים דרוזיות צעירות לגבי קיום יחסי מין לפני הנישואין. שאלת המחקר היא כיצד נשים דרוזיות צעירות החשופות ומעורות יותר בחברה הישראלית המודרנית מתייחסות לסוגיה של קיום יחסי מין לפני הנישואים. העבודה יוצאת מנקודת פתיחה על פיה החברה הדרוזית היא חברה מסורתית דתית, וכמו בכל חברה שכזו קיימות בה הגבלות רבות על ההתנהגות המינית. העבודה למעשה בוחנת האם הדור הצעיר שחשוף יותר לדפוסי חיים אחרים, חילוניים ומודרניים מחזיק בדעות ותפיסות שונות מאשר אלו המקובלות בעדה.

נושא זה מעניין אותי בשתי רמות, ברמה האקדמאית וברמה האישית. ברמה האקדמאית העבודה עוסקת במתח שבין מסורתיות למודרניות. מתח זה הוא אחד הקונפליקטים המרכזיים בחברה בכלל, לא רק בחברה הדרוזית. הוא משקף מספר רב של סוגיות חברתיות הרלבנטיות לחיים של כולנו: גישור על הבדלים בין דוריים, השתלבות מיעוטים בחברה הדומיננטית, השפעות המודרניות על חברות דתיות, מקום הקהילה בעולם של היום, המתח בין זהות קהילתית לזהות אישית, קולקטיביות מול חופש אישי ועוד.

ברמה האישית, הנושא מדבר אליי כאישה דרוזית בעצמי. אני מכירה ממקור ראשון את המתח בין התפיסות וההשקפות הבאות מהבית והועברו אליי כחוקים שלא ניתן לערער עליהם, לבין החופש האישי והפרטי שהחיים המודרניים חשפו בפניי כאישה. אני מאמינה שקונפליקט זה מעסיק את כל הדור הצעיר יותר של העדה הדרוזית, ומעניין אותי לראות כיצד נשים אחרות תופסות את מתח זה ומתמודדות איתו. אני מקווה שעבודה זו תפתח חלון כיצד צעירות העדה הדרוזית מגשרות על הפער בין התרבות והמסורת לבין החיים המודרניים החופשיים, וכיצד אפשר לשלב בין רצון לשמור על האמונות הדתיות אך עדיין להשתלב בתרבות החילונית מודרנית וליהנות מהחופש שהיא מציעה.

הקדמה תיאורטית

נושא עבודה זו, תפיסות של נשים דרוזיות לגבי קיום יחסי מין לפני נישואים הוא שיקוף של נושא גדול יותר: מהי מקומה של הדת בחיים המודרניים. דפוס החיים המודרני דוחק את אורח החיים הדתי, מאתגר אותו ולעיתים אף יוצא במופגן נגדו. תהליך זה אינו ייחודי רק לקהילה הדרוזית והוא מאפיין את כל החברה הישראלית (על מגוון העדות והקבוצות החברתיות הקיימות בה) המתנהלת במתח שבין שמירה על קהילה מסורתית ודתית לבין אימוץ תפיסות חילוניות ומערביות (Lavee and Katz, 2003). חוקרים אלו מראים שתהליכי המודרניזציה והחילוניות הביאו אמנם להגברת ההידמות בין הקבוצות החברתיות השונות (דרוזים ויהודים למשל), אך עדיין החברה הישראלית מכילה מגוון דפוסים הנעים בין מסורתיות למודרניות. ההשפעה של המתח בין חילוניים בולטת במיוחד בקהילות קטנות וסגורות כמו העדה הדרוזית. עבור הדרוזים, אל האפשרות לאמץ את הערכים המודרניים מבחינת חופש אישי והתפתחות מתוסף הרצון להשתלב בחברה הכללית האזרחית, "היהודית", אשר מחזיקה בערכים ונורמות שונות בקרב החברה הדרוזית.

ראשית יש להבין את הקשר הכמעט מובן מאליו בין דת להתנהגות מינית. על פי שלו (2013) דתיות "נתפסים כ"שומר סף" פוטנציאלי בכל הקשור לעמדות כלפי מין והתנהגות מינית". זהו מאפיין בסיסי של דתות באשר הן להפריד בין מיניות לרוחניות, לדכא מיניות שמטרתה הנאה בלבד ולהפוך את המין למשהו "מלוכלך" שמקושר לחטא. שלו מראה גם שככל שאנשים מפגינים אדיקות דתית יותר והתפיסות של מיניות ומין נטועות בדת, כך היחס שלהם למושגים אלו הוא שלילי יותר. רגנרוס (2005) (Regnerus) מראה שתפיסות לגבי מיניות מתעצבות בגיל הנעורים וישנה השפעה גדולה של תפיסות ההורים על האופן בו הילדים יאמצו תפיסות משלהם. בהקשר זה, מידת הדתיות של ההורים היא גורם חשוב מאד.

לימינג (Leeming, 2003) מרחיב על השורשים של יחס זה למיניות בעיקר בשלוש הדתות המונותאיסטיות (יהדות, נצרות, ואסלאם). בניתוח היסטורי אנתרופולוגי הוא מראה שהיחס למיניות הוא תוצאה של פעולות מכוונות ליצירת עליונות גברית ודיכוי הנשיות. למינג מראה שזהו לא מצב טבעי ושהוא נעשה במודע על מנת לבסס את המעמד והכח הפוליטי של דתות אלו אל מול דתות פגאניות ומנהגים קדומים ששמו במרכז את האיחוד בין הגבר והאישה, מיניות, והנשיות עצמה. הוא טוען שעבור המוסלמים למשל, נשים ומיניות נתפסים כ"הסחת דעת אפשרית מהדת" (עמ' 108), ובאופן כללי עבור כל הדתות המונותאיסטיות נשים ומיניות נתפסים כמסוכנים ומערערים את מעמד הדת בקרב המאמינים. החברה הדרוזית בישראל עוצבה על ידי הדת (קורט ואחרים 2012). העדה נחשבת כחלק מהתרבות הערבית, אם כי קיימים הבדלים בדת ומנהגים. מדובר בקהילה חברתית ודתית סגורה אשר הערכים המרכזיים שלה הם קשר חזק לאדמה, קהילתיות חזקה ומבנה פטריארכלי חזק היוצר היררכיה ברורה בין הנשים והגברים בה הנשים נמצאות בתחתית (Weiner- Levy 2008). הנשים מצופות לציית לגברים, להימנע מקשר עם גברים זרים ולעסוק בעיקר בעבודת בית וגידול הילדים. הגברים נתפסים כאחראים על הנשים ולעיתים קרובות הם יקבלו החלטות עבור הנשים, או לכל הפחות נשים יבקשו את האישור שלהם לפני ביצוע פעולות משמעותיות. המושג המרכזי הוא "צניעות" – האישה הדרוזית מצופה לשמור על עצמה, להישאר צנועה ולשמור על כבודה ועל כבוד המשפחה שלה. ערכים ונורמות אלו נאכפים על ידי הציפיות החברתיות שמועברות לנשים (וגברים) כבר בילדות, והאכיפה מתבססת על הרצון לעמוד בציפיות החברתיות של המשפחה הקרובה ומעגלים חברתיים קרובים (קורט ואחרים, 2012; Amer-; Weiner- Levy, 2008 ; Alshiek et al, 2016).